

Dr. Rudnák Ildikó

A követelményrendszer gyakorlati kérdései a GATÉ-n

I. Bevezető

A Gödöllői Agrártudományi Egyetemen 1985 óta folyik magyar nyelvi oktatás külföldiek számára. Jelenleg államközi szerződés keretében érkeznek hozzánk hallgatók Oroszországból, akik 0. évfolyamon tanulnak magyar nyelvet. Úgy kell tehát őket megtanítanunk, hogy a következő év szeptemberétől képesek legyenek magyar egyetemen magyar hallgatókkal együtt tanulni.

1./ Az első és meghatározó tényező az időmennyiség:

Az oktatás **az egyetem időbeosztásához**, valamint a vizsgaszabályzat-hoz igazodik. Az első megszorítás tehát maga az egyetemi időbeosztás: két szemeszter, vagyis kétszer 15 hét. Eredményként könyvelhetjük el, hogy a téli és a nyári vizsgaidőszakban is taníthatunk 4-4 hetet, így tehát **szeptembertől június végéig 38 héten keresztül oktatunk**.

2./ Egy nap hány tanórát képes végigülni, ill. figyelni a hallgató - ez a következő tényező. Mi **napi 6 órában** oktatunk. Így 38 héten keresztül ez összóraszámban **kb. 1100 órát** jelent.

Tájékoztatásul elmondom, hogy az első szemeszterben három, a második szemeszterben két csoportban folyik a tanítás. Hallgatóink létszáma 20 és 30 fő között mozog évenként.

Az a hallgató kezdheti meg egyetemi tanulmányait szeptemberben, aki sikeres záróvizsgát tesz júniusban.

Itt ugye a sikeres jelzón van a hangsúly, és a következőkben arról szeretném tájékoztatni önöket, hogy milyen eszközöket használunk ennek érdekében.

3./ **Az általános nyelvet 26 hét alatt** (kb. március végéig) kell elsajátítaniuk, a **szaknyelvre 12 oktatási hét** jut.

4./ Szabályozott, az általunk kidolgozott keretek között - **heti periódusban** - dolgozunk:

Minden hétfő reggel 8.00 és 10.00 óra között a hallgatók **100 pontos feladatlap** formájában számolnak be az előző héten tanultakról.

A **100 pontos feladatlap** kitöltése után következik a nyelvtani magyarázat, az esedékes hét új nyelvtana. Néhány gyakorlat elvégzésével teszteljük,

hogy a hallgatók megértették-e a magyarázatot, majd a hét lexikáját nézzük át közösen. Kezdetben segítünk anyanyelvükön, de ezt fokozatosan elhagyjuk. Megtanítjuk velük rögtön az első napokban azokat a kifejezéseket, amik a leggyakrabban fordulnak elő a nyelvórákon.

Kedd reggel a dolgozatok javítása történik, de ez már külön csoportokban. A **100 pontos feladatlap** eredményétől függően állítjuk fel a következő hét csoportjait: van jó, közepes és gyenge csoport. A létszámot a gyenge csoport javára csökkentjük.

A hét többi napján az új nyelvtan és lexika elsajátítása, begyakorlása a feladat.

II. A nyelvismeret szintjei

A./ Az általános nyelv

26 hetünk van arra, hogy a hallgatók a magyar nyelvtan alapjait elsajátítsák, ami pl. a Halló, itt Magyarország! c. könyv két kötete, vagy a régebbi Színes magyar nyelvkönyv 30 leckéje. Ezzel az információval azt is elárultam, hogy munkánk során ezt a két könyvet használjuk. Az elsőt az olvasmányok, ill. dialógusok miatt, szerintünk jó szókinccsel rendelkezik a könyv, a Színesre pedig azért van szükség, mert a nyelvtant sokkal részletesebben, logikusan tartalmazza, a hozzá kapcsolódó gyakorlatok pedig a drillezésre kiválóak.

1./ A legelső órától kezdve a **főneveket négy formájukkal**: E.sz., T.sz., tárgyeset, E/3.sz. birtokos alakjában írjuk fel, mint: kert, kertek, kertet, kertje, és így is kérjük vissza. Kezdetben naponta szódolgozat formájában, valamint a hétfői **100 pontos feladatlapban** is helyet kap a szavak négy formájának visszakérdezése. Akkor fogadjuk el, ha mind a négy formát hibátlanul írják le.

2./ Ide kapcsolódik, hogy **az ékezetek** hiányát, ill. helytelen használatát szintén az első órától hibának vesszük, mert szerintünk a külföldiek esetében ez nem helyesírási, ill. figyelmetlenségi kérdés.

3./ **Sokat íratjuk a hallgatókat**, mert ha egyetemisták lesznek, akkor sok Zh-t, szemináriumi dolgozatot és végül diplomát kell írniuk. Tapasztalunk szerint nyelvtant, nyelvtani formákat csak velünk, a 0. évben tanulnak. A későbbiekben a szókincsük természetesen bővül, de nyelvhelyességük inkább romlik, mint javul. Ez részben annak köszönhető, hogy senki nem javítja ki a hibáikat, hiszen hibásan is megértik, hogy mit akarnak mondani, valamint annak, hogy az egyetemi évek alatt a hallgatók már nem foglalkoznak nyelvi kérdésekkel.

4./ Mind az írásbeli házi feladatok, mind a **100 pontos feladatlap** javításakor hibapontot vonunk le ékezetek miatt. Így próbáljuk a diákokat arra

ösztönözni, hogy pontosan sajátítsák el a szavakat, hiszen nagyon jól tudjuk, egy-egy plusz ékezet vagy annak hiánya milyen jelentésváltozásokat mutat.

5./ Nagy hangsúlyt fektetünk a **szórend** elsajátítására: kérdőszórend, tagadó szórend, majd ez bővítve a hanem-mel, az új információ helye a mondatban, ill. a válaszban. A későbbiekben pedig az igekötős igékkel, a birtokos struktúrákkal nehezítjük a szórendi kérdéseket. Az ilyen típusú feladatok is állandó szereplői a hétfői **100 pontos feladatlap**nak.

6./ Az első szemeszter végén, tehát a 15. hét végén csak írásbeli vizsgát tesznek a hallgatók. Ez a **100 pontos vizsga-feladatlap** nem különbözik a hétfőiektől, amiknek megoldásában a hallgatóknak ekkorra már nagy gyakorlatuk van. Azért is határoztuk el a heti **100 pontos feladatlap** bevezetését, hogy mire vizsgát kell tenniük, rutinjuk legyen a kitöltésben, valamint világos legyen számukra a tanárok javítási módja. Így nem éri őket meglepetés a vizsga-feladatlap kézhezvételekor.

Tananyagban ekkorra, tehát a 15. hét végére a hol - hova - honnan irányhármasságot, a jelen és múlt időt tudják, az A. és T. ragozást, valamint a birtokos szerkezeteket: nekem van, az én autóm, az enyém formákat.

7./ Anyanyelvünk agglutináló formájából adódóan a hallgatóktól nem kérünk fogalmazásokat addig, amíg nem sajátítják el a magyar nyelvtan fő gerincét. Így ezen a vizsgán nem kérünk saját fogalmazást, és mint említettem, nincs szóbeli. De az I. szemeszterben, vagyis az alapoknál 10 pontot érő tollbamondással kezdjük a **100 pontos feladatlap** kitöltését. Ez 90-100 szótagos szöveg diktálása ismert szavakból. Később - a 10. hét után - szintén 90-100 szótagos szöveget olvasunk fel kétszer, majd a megadott kérdésekre kell válaszolniuk a hallottak alapján. Ezt követi maga a feladatlap. A tollbamondás, ill. a felolvasott szöveg, valamint a **100 pontos feladatlap** hangsúlyozottan az előző hét anyagából készül.

8./ A feladatlap kifejezés nálunk nem jelent feleletválasztós tesztet: a hallgatónak minden hiányzó végződést, szót, átalakítást egyedül kell megcsinálnia. Erre mondanék egy példát: Kíváncsi vagyok a ti (fiúk). Kell tudnia a vonzatot, valamint a birtokos jelezést. Ha a válasz a fiatokra, akkor ez egy pontot ér.

9./ A **100 pontos feladatlapokat** a következők szerint értékeljük:

50% alatti teljesítmény	0
<u>51% - 60% között</u>	<u>1</u>
61% - 70% között	2
71% - 80% között	3
81% - 90% között	4
91% - 100% között	5

Félévkor az 51%-os teljesítmény a minimum, a záróvizsgán viszont a 61%-os eredmény a belépő a szóbeli vizsgára.

10./ Az, hogy vizsgán csak feladatlapot kell kitölteniük, nem jelenti azt, hogy a tanórákon nem fektetünk hangsúlyt a szóbeli közlésre. Nyelvtani feladatok mellett természetesen beszélnek, beszélgetnek a hallgatók, szóbeli házi feladatként pedig memoriterekkel kell megtanulniuk. Ezek a **memoriterek** általában az olvasmányok kijelölt részei, amit a hallgatónak szóról szóra kell megtanulnia. Így a hallgatóban biztosan helyes kifejezések rögzülnek.

Arra törekszünk, hogy azokat a szituációkat, ahol használhatják a megtanult mondatokat, a tanórán eléjük tárjuk. Órán egy-egy hallgatóval többször elmondjuk más-más partnerrel a megtanult szöveget, hogy a mindennapi életben is képesek legyenek alkalmazni azokat.

Tapasztalatunk szerint a harmadik héttől nem okoz számukra problémát a szövegek megtanulása, ill. felmondása a tanórán. Későbbiekben pedig előnyükre válik, hogy könnyen képesek memorizálni.

Az általános nyelvet tehát 26 hét elteltével el kell sajátítaniuk a hallgatóknak. Időben ez március végére, április elejére esik, éppen a tavaszi szünet előtt. Egy hét pihenő után az általános nyelvet lezáró **100 pontos feladatlap** következik, aminek az eredménye mind a diák, mind a tanár számára megmutatja, hogy milyen munkát végzett, és esetleg mit kell korrigálni a közeljövőben.

B./ Szaknyelv

1./ Szaknyelvre 12 hetünk van. A szakszövegek értelmezése mellett az általános nyelvet állandóan ismételjük.

2./ Agrártudományi egyetemen tanulnak majd a hallgatók, de a Társadalomtudományi Karon, ami számunkra azt jelenti, hogy **mezőgazdasági és közgazdasági jellegű terminológiát** kell oktatnunk. Ránk maradt még a NEI időszakából egy agrár szakirányú tankönyv, aminek kétharmad része használható, de a közgazdasági rész oktatása nehézséget okoz. Különböző tankönyvekből, szakfolyóiratokból próbáljuk pótolni a hiányt.

3./ A hallgatók ebben az időszakban **szótár** segítségével dolgozzák fel a kiadott anyagot. A szóbeli számonkérésben pedig már a saját szavakkal történő szövegviszamondást, a lényegre törő mondatok kiszűrését, a definíciók pontos elsajátítását követeljük. Kezdetben nehéz elrugaszkodniuk a szövegtől, de irányított kérdések segítségével meg lehet állapítani, hogy igazán értik-e a szöveget.

4./ A záróvizsga írásbeli része már a terminológiára épül, de megmarad a **100 pontos** formája, és kifejezetten nyelvtani feladatlap marad, ugyanazokkal a kritériumokkal, amikről már az előzőekben szóltam.

5./ A szóbeli vizsga előfeltétele a 61%-os írásbeli. Kb. 30 tételből kell választaniuk: 15 agrár, 15 közgazdasági téma van. A szóbeli vizsgán 3 tanár különböző szempontokat figyel: az első a lexikát, a tartalmat, a második a nyelvhelyességet, a harmadik pedig a kiejtést, a stílust. Itt is belekérdezzünk az anyagba, ha úgy érezzük, hogy a hallgató magnószerűen produkál.

6./ Ebben a periódusban mindenképpen a szóbeli képességet növeljük. Gyakran adunk képeket a hallgató kezébe: először azt kell elmondania, amit lát, majd a saját véleményét, gondolatait, ami eszébe jut a kép láttán.

7./ Nem tartozik szorosan a nyelvi képzéshez, de időt szakítunk arra is a tanórákon, hogy megtanítsunk néhány dalt, verset, ami szintén fokozhatja kedvüket a tanulásban. Ez például a szünetek előtt fontos, mert amikor hazautaznak, otthon mindenki azzal nyaggatja őket, hogy mondjanak valamit magyarul. Ilyenkor jól jön egy rövid versike vagy egy dal.

III. A nyelvtanulás technikai mérése

1./ Aki valaha is vállalkozott arra, hogy egy nem magyar anyanyelvű fiatal 38 hét alatt felkészít egyetemi tanulmányok megkezdésére magyar egyetemen, annak előbb-utóbb több problémával kellett szembesülnie. Mi Gödöllőn a következőkkel nézünk szembe minden szeptemberben, amikor megérkezik az új csoport:

A hallgatók nem tudnak tanulni. Ez főleg azért van, mert idáig nem voltak ráutalva.

Feszített tempót kell diktálnunk, hogy a tananyagot elvégezzük, ezért a hallgatókat meg kell nyernünk, hogy partnerek legyenek a tanulásban.

Kezdetben a házi feladatok elvégzése különösen nagy terhet jelent számukra: az írásbeli és szóbeli elkészítése akár 6 órát is igénybe vehet, ami 2-3 hét után már 2-3 órás elfoglaltságra redukálódik. A hallgatók fél kettőig vannak az egyetemen, tehát fél kettőtől másnap negyed kilencig szabadok, maguknak kell az idejüket megfelelően beosztani.

Fiatal, 16-18 éves gyerekek érkeznek hozzánk, sokan közülük először vannak külföldön, először távol a szülői háztól. Mi, akik napi 6 órát töltünk velük, megpróbáljuk a tanórák légkörével oldani a honvágyukat, rossz hangulatukat.

Mivel minden évfolyamon tanulnak orosz hallgatók, egy nagy csoport él Gödöllőn, jelenleg kb. 80 hallgató. Sajnálatos módon, hiába az anyanyelvi

környezet, a hallgatók együtt laknak a kollégiumban, egymással barátkoznak. Néhány diák szinte csak velünk kommunikál magyar nyelven.

A hallgatók képessége és a tanuláshoz való hozzáállása között nagy különbségek vannak. Éppen ezért volt szükség a következő, ún. mechanikus értékelés kidolgozására.

2./ A hallgatók teljesítményét a szemeszterek végén értékeljük. A következő 3 részből tevődik össze:

<i>I. Évközi munka</i>	– emberi tényező	
	a) hiányzás	10 %
	b) házi feladat	20 %
	c) memoriter	20 %

II. A feladatlapok eredményinek átlaga – a tanulási folyamat mutatója

d) feladatlap	50 %
---------------	------

III. Vizsgaeredmény

e) vizsga	50 %
-----------	------

Az *I. csoportban* értékeljük tehát a hiányzást, valamint a szóbeli és írásbeli házi feladatok teljesítését. Most kicsit bővebben erről.

a / hiányzás, késés

Akármilyen hihetetlen, a hiányzás kiiktatása az egyik kulcskérdés az oktatásunkban. Az a hallgató, aki nem hallja a nyelvtani magyarázatot, a hozzá kapcsolódó szabályokat, valamint nem vesz részt az adott nyelvtani rész begyakorlásában, lemarad, hiányosak lesznek az alapismeretei, a későbbiekben nem tud rá építeni. Sőt, mivel nincs képben, a következő órán zavarja társait, nem tud bekapcsolódni a közös munkába.

Minden erőnkkel azon vagyunk, hogy minél kevesebb legyen a hiányzások száma. A hallgatókkal megérkezéskor ismertetjük a követelményeket, s ezek betartását aláírásukkal elfogadják.

Szemeszterenként a hallgató 30 órát hiányozhat.

10 pont	0 - 5 óra hiányzás
8 pont	6 - 10 óra hiányzás
6 pont	11 - 15 óra hiányzás
4 pont	16 - 20 óra hiányzás
2 pont	21 - 25 óra hiányzás
0 pont	25 - 30 óra hiányzás

A 30 tanórán felüli hiányzás esetén kizárólag kórházi ápolásról szóló orvosi igazolást fogadunk el.

Aki 30 óránál többet hiányzik, azt automatikusan kizárjuk a kurzusból.

Ha a hallgató 5 percnél többet késik, akkor 1 óra hiányzása lesz. A pontosság nem érényük hallgatóinknak.

b / házi feladat

Az otthoni írásbeli munka értékelése. Heti 3-4 írásbeli feladatot kapnak. Általában papírra dolgoznak, nem pedig a könyvbe vagy munkafüzetbe. Javításuk és értékelésük a következők szerint történik:

10 pont	- teljes, hibátlan
5 pont	- kevés hiba
1 pont	- sok hiba, hiányos
0 pont	- nem csinálta meg

c / memoriter

Az otthon megtanulandó szöveg felmondása. Hasonlóan értékelünk, mint az írásbeli esetében:

10 pont	- teljes, hibátlan, értelmes
5 pont	- kevés hiba, kicsit zavaros
1 pont	- sok hiba, hiányos, értelmetlen
0 pont	- nem tanulta meg

Kezdetben a Halló, itt Magyarország! tankönyv dialógusait mondják fel eljátszva a szituációt, vagy meghatározott szakszöveget. Kívülről, ill. saját szavakkal. Heti 3-4 memoritert kell mondaniuk. Azért tartjuk ezt fontosnak, mert így a hallgató lehetőséget kap arra, hogy folyamatosan beszéljen a tanult nyelven. A későbbiekben már érezhető a tudatos mondatszerkesztés, a szöveg lényegének visszaadása.

II. A feladatlapon eredményeinek átlaga

A folyamatos számonkérés adja meg a nyelvtanulási folyamat gerincét, a hétfő reggeli **100 pontos feladatlapon** átlaga az egyik nyelvi tényező a félévi jegyben.

III. Vizsgaeredmény

Kétharmad része a jegynek tehát nyelvi jellegű, míg egyharmad része a hallgató iskolán kívüli teljesítményét, a tanuláshoz való viszonyát méri. Természetesen felmerül a kérdés: Miért volt szükség ennek a szigorú rendszernek az alkalmazására? Az egyetemi vizsgaszabályzat alapján azok a hallgatók, akik két sikertelen írásbeli vizsgát tesznek, félévisméltésre bocsátandók. Ez

ránk vonatkoztatva a **100 pontos vizsga-feladatlapot** jelenti, ahol a minimum a 61 %. Nyelvi előkészítőt nem lehet ismételni - a hallgatókat küldő minisztérium ezt nem engedélyezi -, így a sikertelen vizsgát tevőknek el kellett hagyniuk nemcsak az egyetemet, hanem az országot is.

Több esetben igazságtalannak ítéltük meg ezt a rendszert, mert voltak olyan hallgatók, akik nagyon szorgalmasan tanultak, nem hiányoztak az órákról, ennek ellenére nehezen vették az első akadályokat, csak nagyon lassan fejlődtek, így a vizsgájuk nem sikerült jól. Őket akartuk megóvni a fél-évi hirtelen haláltól, adva nekik még egy félév haladékot, bízva abban, hogy a következő félévben megtákosodnak, de legalábbis szorgalmukkal elérik a minimumszintet. Várakozásunknak megfelelt ez a rendszer.